

Tuttuja ongelmia Suomessakin

MILLIGAN, CHRISTINE (2001). *Geographies of care. Space, place and the voluntary sector*. 292 s. Ashgate, Aldershot.

Miten turvata hyvinvointiyhteiskunta? Mistä rahat sosiaali- ja terveyspalveluihin? Päiväkotiryhmät kasvavat! Pääkaupunkia kurjistetaan! Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri kriisissä! Lancasterin yliopiston Health Research -instituutissa työskentelevän maantieteilijän Christine Milliganin kirjan lukijalle nousevat väistämättä mieleen tällaiset, viime vuosien kotoista julkista keskustelua luonnehtivat otsikot. Vaikka Milliganin kirja käsittelee vain yhtä terveydenhuollon kapeaa sektoria, on kirjassa aineksia paljon laajempaankin keskusteluun.

Milliganin kirjan aihe on meilläkin ajoittain julkiseen keskusteluun noussut niin sanotun kolmannen sektorin rooli julkisten palvelujen täydentäjänä. Britanniassa, jonka terveydenhuolto perustuu verovaroin rahoitettuun julkiseen palveluun kuten Suomessakin, kolmannen sektorin rooli on perinteisesti ollut laajempi: Erilaiset hyväntekeväisyysjärjestöt ovat aina huolehtineet varsin suuresta järjestelmän osasta. Tähän ovat syynä yhtäältä vanhan luokkayhteiskunnan historiasta kumpuavat pitkät perinteet ja toisaalta paikallisyhteisöjen tasolla ilmenevä konkreettinen tarve avun järjestämiseksi tarvitsijoille: yksin asuville vanhuksille, kotihoidontukea tarvitseville ja omaishoitajille.

Milligan tarkastelee näitä kysymyksiä Skotlannissa. Hän on koonnut kirjaansa varten hyvin laajan haastatteluaineiston, jota hän käyttää kattavasta tilastoaineistosta esiin poimittujen trendien ja kovien faktojen rinnalla. Haastatellut ovat sekä avun tarvitsijoita että palvelujen tuottajia (tai heidän lausuntojaan apua tarvitsevien suulla kerrottuna). Kirjassa piirtyy näkyviin tavattoman monimutkainen alueellisten ja sosiaalisten suhteiden ja ongelmien verkko, eräänlainen koneisto, jossa avun tarvitsija tuntuu kovin pieneltä. Öljyn hinnan vaihtelu osana maailmantalouden muutoksia heiluttaa omaishoitajan arkea, vaikka etäinen asiayhteys ei välttämättä koskaan

hänelle avaudu. Arki on yhtä vaikea päivästä toiseen, sillä kolmannen sektorin muodostamat järjestelmät ovat niin maantieteellisiltä ulottuvuuksiltaan kuin sosiaalisestikin monimutkaisia. Jossain kolmas sektori onnistuu vaikeassa tehtävässään, toisaalla taas ongelmat kasautuvat entisestään.

Onko tämä meidänkin todellisuuttamme tulevaisuudessa? Suomeen Milliganin kirjan teema liittyy etäisesti – mutta vain toistaiseksi, veikkaan. Suurten ikäluokkien parhaillaan käynnistyvä eläköityminen muuttaa meilläkin huoltosuhdetta huonompaan suuntaan. Julkisuudessa käyty keskustelu uhkaavasta työvoimapulasta on vakava asia, vaikka keskustelu välillä on ollut sisällöltään kevyehköä. Julkinen sektori, joka meillä tulevaisuudessakin kantaa päävastuun sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelujen tuottamisesta, ei pärjää palkkakilpailussa yksityiselle sektorille. 1990-luvun alun laman jälkeen julkisen sektorin – erityisesti hoiva- ja hoitoalojen – työolosuhteet ovat heikentyneet, työssä jaksaminen on huonoa ja työtahti kiristynyt paikoin yli järkevän määrän, mikä entisestään vaikeuttaa työvoiman rekrytointia. On siis helppo kuvitella, että varsinkin harvaan asuttujen syrjäseutujen ja kantokyvyltään heikkojen kuntien mahdollisuudet selvittää lakisääteisistä velvoitteistaan voivat kompastua yksinkertaisesti työvoiman loppumiseen. Tällöin ainoa keino palvelujen järjestämiseksi saattaa olla juuri kolmannen sektorin apu. Suomessa seurakunnat ovat perinteisesti huolehtineet tästä tehtävästä, mutta riittääkö se tulevaisuudessa? Uusia toimijoita tarvittaisiin, mutta meiltä puuttuu samanlainen vahva perinne kuin Britanniassa on.

Milliganin kirja perustuu aineiston huolelliseen terveysmaantieteelliseen analyysiin. Kirjan rakenne on selkeä ja teos on taitavasti kirjoitettu. Kieli on kaunista ja sujuvaa, haastateltujen lausunnot on valittu osuvasti ja ne elävöittävät teosta läpi tekstin. Kirjan teoreettinen viitekehys on vahva niin terveysmaantieteen kuin sosiaalitieteidenkin osalta. Kaikkiaan kirja on erinomainen puheenvuoro vaikean ongelman ratkaisemiseksi.

Yksi tekninen pikkuseikka minua askarrutti. Kirja on jäljestä ja nimiölehden kääntöpuolen merkinnöistä päätellen tehty kuvaamalla painolevyt suoraan tavallisella lasertulostimella tulostetuista sivuista. Alkuperäinen aineisto on niin ikään tekstinkäsittelyohjelmalla valmistettu, muutenhan painolevyt olisi voitu valmistaa suoraan tiedostosta. Jälki on mukiinmenevää, mutta siitä puuttuu viimeistellyn typografian ja huolellisesti suunnitellun taiton jälki. Kirja ei ole kaunis katsoa, mikä on minusta tavattoman surullista. Vuosien aherrus ansaitsisi arvoisensa painoasun.

Tällaiset kirjat ovat yleistymään päin. Onpa minuakin lähestytty suuren kansainvälisen kustantajan taholta ja ehdotettu kirjaprojektia niin, että toimittaisin kustantajalle kameravalmiin tulosteen. Kustantaja toki säästää kuluissaan, mutta hintana on epäesteettinen kirja. Harva meistä nimittäin tuntee ja osaa vuosisatojen kuluessa kehittyneen graafisen suunnittelun, typografian ja taiton hienot periaatteet ja tarkat ohjeet. Taitto-ohjelman asentaminen koneeseen ei auta ellei osaa itse asiaa.

MARKKU LÖYTÖNEN

*Maantieteen laitos,
Helsingin yliopisto*